

que hom suposa ètimon de l'andalús i mossàr. *pauella, paulilla* > cast. *polilla* (DECH IV 595a15ss., 594b 4ss., 597a31ss., 20ss.); i és una de les etim. més serioses que hem tingut en compte per al NL *Pola* (Torre i Cala de ~) entre Tossa i St. Feliu (ja doc. 5 *Paula* en el S.XIII).⁸

Aquesta etim., ja proposada en el *DECat.* 757, n.1, es basa en la forma *Estoles*, que és l'única comprovada i general en la llengua viva, en el nom de la vall en estudi. Com en altres NLL, la llengua real del poble 10 hauria conservat fidelment la forma etimològica. En els docs. i en la llengua d'estil administratiu, s'hi devia superposar una etim. popular, i curialesca alhora; partint sobretot del nom del castell; amb una assimilació *Estoles* > *Ostòles*: tal com *estol* 'esquadra' 15 (STOLUS, gr. στόλος), apareix en la forma *ostol*, sovint i des de molt antic (Muntaner; *Cròn. del Cerimoniós* etc.), *DECat.* III 783; en lloc de SCHOLA trobem *uskūla* mossàrab i fins en cast. antic dialectalment (Simonet, *Glos.*, 324, Mz.Pi., *Glos. del Cid*, s. v. *escuela*). I no 20 manquen casos dialectals de *oustout* o *roustoulb* en llengua d'oc, de STUPULA (*DECat.*, s. v. *rostoll*).

El que inclinava a generalitzar la variant assimilada *Ost-* és que es tractava d'un castell, defensat i freqüentat per *hosts* dels cavallers en guerra, un 25 castell i una vall bel·licoses —de quina manera!— vist que la resistència de la vall contra els sarraïns obligà a l'emigració dels hostolesos, i al caràcter revoltós que els hem anat documentant. Tal com l'*estol* de la marina esdevingué *hostol* en la inicial, 30 per les hosts armades que el guarnien.

No s'hi pot objectar la freqüent extensió de *Ostolès* (b.ll. *ostolesis, hostelensis* etc.), en la designació del nom de lloc i no sols amb el paper d'adjectiu gentilici. És sabut que és un abús freqüent en l'estil dels curials, 35 usar p. ex., *Agerensis* parlant de la vila d'Àger (p. ex. «in *Agerense*» en doc. de 1287); *Calidensis* aplicat a Caldes (de Montbui o de Malavella), la població mateixa i la rodalia (d'on *Caulès*, llogaret entre Caldes i Lloret, art. supra.; *Penedès* substituint el nom del poble de *Penedes* (en rima en -ès en una pastorella de Cerverí; *Bagense* en lloc de *Bages*; *Bassense, Bredense* etc.; *Sevedano* en els docs. d'Osona del S.X (*Dpl. Cat. Vic*), en lloc del poble de *Seva*; *Oristidano* allí mateix, reemplaçant l'antic *Orist*, i ètimon 45 de la forma moderna del nom d'*Oristà*).

La llengua popular viva s'aferrà al primitiu *Estòles*, sense -ès i amb *Es-* inicial: ben conforme al caràcter insubmís que demostraren històricament la gent d'aquesta vall (cf. casos de tal persistència, a desgrat 50 de la pseudo-etim. curialesca, en els arts. *Vallclara, Cardedeu, Rellinars* etc.).

Que en aquesta forma pretònica, *ostolès*, apareguin variants vocàliques *ostelès, ostalès*, ben minoritàries tanmateix, és natural, atès el conjunt de fets assimilatoris i dissimilatiu, aplegats en *LleuresC* 190-191: *forre-*

llat substituint *forrollat* o *ferroll* (VERRUCULUM, fr. 'verrou', cat. ant.; *comenegar* COMMUNICARE, ultra-reacció contra l'assimilació, homòloga, d'*esmortir* > *esmortuir*, TURRICELLA > *Torroella, Cornedella* > *Cornudella*; HIRUNDELLA > *oronella, oreneta*.

Etimologia complicada. Però que es basa de més a més, en un argument morfològic i fonètic, que sembla sense escapatòria. Les terminacions -OLUS, -OLA, llatines i romàniques no eren possibles sinó darrere 10 I o E, segons les normes elementals del llatí (*ostiolum, alveolus aureola*): aquí això no podia ser (llavors -STIOLA hauria fet -*xola*). Doncs, bé, com que aquí -oles no pot venir de -OL llatí, ha de ser -AUL el vocalisme etimològic.

Resta reconèixer que és etimologia complicada, i per tant trobarà incrèduls. N'hi ha una altra? Si hi ha d'haver AUL, això recorda NPP:

β) NP germ. en -ALD. Verament ha existit *Austald* (aviat contret en *Ostald*) (un bisbe de *Tours*, Först 213). *Ostallo* en un doc. cat. (Aebischer, *Onom. Cat.* 53). Però això només podia donar en cat. *Ostau* o màxim -ald, no -oles. Els NPP germànics més coneguts són en AUSTR, però però és cert que n'hi ha algun en AUST- sense ri en concret un *Austillo* (en la germandat de Salzburg S.VIII), i els Bol·landistes publ. la història d'un *Austolus* (*Vita Mevennis*, Först. 212, i Holder). Si hagués estat NP català, en rigor això 50 podia donar *Ostol*, que tindria el mèrit als ulls dels incrèduls de l'etim (α) d'ajustar-se a la inicial *Ost-* dels docs. històrics.

Però xoca amb objeccions molt greus. Fóra inexplicable el canvi d'accent; en català l'accentuació dels mots en -ol àton és incommovible: *grèvol, anyívol, Isòvol, Sòvol, -ívol, -ívola*, han restat sempre accentuats a la penúltima. I de cap manera s'explicaria, si fos NP m. (d'un baró amo del castell etc.) que aparegui sempre en plural i femení (*Ostoles, Estoles*).

Són objeccions decisives que obliguen a descartar les etim. del tipus β) i conformar-se amb α), acceptant-ne la complicada fonamentació. Es pot admetre la possibilitat que intervingués en tot això un baró 40 ***Ostol*, i la infl. del seu nom consolidés i generalitzés la forma *Ostoles* amb o- inicial, en la documentació escrita, tot restant estranya a la llengua viva.⁸

Descarto paronímies que no donen explicacions defensables. Basc *Ostolaza*, cognom conegut, pròpiament 'alberg de fullatge' bc. *osto*. Ni -*aza* explicaria -oles, ni la comarca d'Hostoles és pròpia per a basquisme. A base d'*Hospital* o d'*hostalers*, impossible trobar una via fonètica cap a -òles.

¹ Sant Feliu de Pallerols. — ² No hi caigué el sol, si bé sempre ens quedem sense saber si és cosa de l'autor o del corrector d'impremta: Així, a *Hist. de Cat.* II, 104, de Ferran Soldevila (parlant d'en Verntallat): en *BDLC* IX, 253; i també, una vegada.